

Suomussalmen kunnan valmiussuunnitelma

Yleinen osa I

Sisällys

1 Johdanto.....	1
2 Varautuminen ja valmiussuunnittelu.....	2
3 Valmiussuunnittelun vastuut	3
4 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuden hallinta kuntakonsernissa	4
5 Varautumisen ja turvallisuuden kehittäminen	5

Liitteet:

- Määritelmät
- Lainsäädäntö

1 Johdanto

Kunnan tulee varautua hoitamaan toimintansa mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa tilanteissa. (Valmiuslaki 1552/2011, Kuntalaki 410/2015).

Kansallisen riskiarvion 2023 tarkoituksena on ennakoida Suomeen mahdollisesti kohdistuvia suhteellisen äkillisiä tapahtumia, jotka vaativat viranomaisilta normaalista poikkeavia toimia tai avun pyytämistä muilta mailta tai kansainvälisiltä järjestöiltä. Kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin.

Kansallisen riskiarvion tavoitteena on, että säännöllisesti laadittavaa ja laaja-alaista riskiarviota hyödynnetään varautumisen suunnittelussa kaikilla toiminnan tasoilla. Kansallisen riskiarvion ei ole kuitenkaan tarkoitus toimia kaiken kattavana riskilistauksena, sillä kukin toimija arvioi riskejä yksityiskohtaisemmin suhteessa tehtäviinsä ja toimintaansa hallinnonalaa ja toimialaa koskevan lainsäädännön mukaisesti.

Kansallisen riskiarvion lisäksi alueelliset riskiarviot valmistellaan samanaikaisesti, omana prosessinaan, sisäministeriön toimeksiannosta. Pääosin hyvinvointialueiden aluejaon mukaisesti laadittavissa alueellisissa riskiarvioissa huomioidaan tarkemmin alueille ominaiset uhat tai häiriötilanteet, joiden hallitseminen edellyttää normaalista poikkeavaa toimintaa ja joiden vaikutukset alueellisella tasolla toteutuessaan aiheuttavat merkittäviä alueellisia vaikutuksia. Häiriötilanteet ja onnettomuudet, kuten esimerkiksi tulvat, rajuilmat ja metsäpalot, ovat usein alueellisia, mutta useampi samanaikainen, laajamittainen tilanne voi johtaa valtakunnalliseen häiriötilanteeseen.

Kainuun alueellinen riskiarvio 2022 perustuu Sisäministeriön toimeksiantoön aluehallintovirastoille ja pelastuslaitoksille yhteistyössä koordinoida alueellisten riskiarvioiden laatiminen ja laaja-alainen poikkihallinnollisen työryhmän kokoaminen. (VN/13557/2022 Alueellisten riskiarvioiden laatiminen)

Kainuun alueellinen riskiarviointityö on toteutettu kokoamalla asiantuntijaverkosto alueellisesti kriittisistä palvelu- ja viranomaisorganisaatioista sekä kolmannen sektorin ja sidosryhmien edustajista. Asiantuntijaverkosto on kokoontunut kahdesti yhteiseen seminaariin sekä työskennellyt tehtäväannon mukaisesti riskiteemoittain muodostetuissa asiantuntijatyöryhmissä.

Kainuun pelastuslaitos on koordinoitunut tehtäväannon mukaisesti riskiarviotyön kokonaisuutta ja koonnut asiantuntijaverkoston käsittelemät riskit loppuraporttiin. Loppuraportti on tämänhetkinen asiantuntijoiden näkemys tunnistettuihin riskeihin Kainuun alueella, joita on uudelleen tarkasteltava ja päivitettävä säännöllisesti.

Suomussalmen kunnan valmiussuunnitelma ja siihen liittyvät riskiarviot pohjautuvat kansalliseen sekä Kainuun alueelliseen riskiarviioon. Valmiussuunnitelmassa on huomioitu myös paikallisiin olosuhteisiin liittyvät tekijät, kuten kunnan pinta-ala, asukasmäärä, kunnallistekniikka ja toimintaympäristön yhteistyöverkostot.

Tämä asiakirja on kunnan valmiussuunnittelun yleinen osa I. Operatiivinen valmiussuunnitelma osa II on erillinen ei-julkinen asiakirja, joka on tarkoitettu pelkästään

kunnan viranhaltijoiden ja työntekijöiden käyttöön. Operatiiviseen osaan II sisältyvät erillisinä liitteinä mm. toimialakohtaiset suunnitelmat, riskiarviot ja toimintakortit. Häiriötilanteissa viestintä ja sen toimivuus korostuvat. Viestintään, tiedottamiseen ja yhteistoimintaan konsernin sisällä on laadittu erilliset toimintaohjeet. Poikkeusolojen valmiussuunnitelma osa III on erillinen salassa pidettävä asiakirja.

2 Varautuminen ja valmiussuunnittelu

Varautumisella tarkoitetaan toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa. Varautumista on mm. valmiussuunnittelu, etukäteisvalmistelut ja – järjestelyt, muun toimintavalmiuden ylläpitäminen, sekä henkilöstön koulutus ja harjoitukset. Materiaalinen varautuminen tarkoittaa varautumista materiaalien saatavuusongelmiin esimerkkinä polttoaineet ja kriittiset varaosat kunnallistekniisiin järjestelmiin.

Valmiussuunnittelutyön aikana tunnistetaan, analysoidaan ja arvioidaan kyseiseen organisaatioon kohdistuvia uhkia ja oman toiminnan haavoittuvuuksia. Lisäksi kartoitetaan ja arvioidaan olemassa olevia ja tarvittavia resursseja erilaisten häiriötilanteiden hallinnassa. Varautumisessa suunnitellaan toimintamalleja, neuvotellaan eri yhteistyötahojen ja sidosryhmien kanssa häiriötilanteiden aikaisesta yhteistoiminnasta, tietojen välittämisestä ja niin edelleen.

Varautumisen tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ennalta häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen, sekä luoda edellytyksiä häiriötilanteiden ja niiden seurausten hallintaan, ja häiriötilanteesta toipumiseen. Uhka-arviossa ja varautumisessa on huomioitu seuraavat normaaliolojen häiriötilanteet:

- sähkönjakeluhäiriö
- tietoliikennehäiriö
- vesihuollon häiriö
- väestön terveyden ja hyvinvoinnin vakavat häiriöt
- suuronnettomuudet, luonnon ääri-ilmiöt ja ympäristöuhat
- kaukolämmön tuotanto- ja toimitushäiriöt
- palveluksikkoon kohdistuva isku tai uhka
- elintarvikehuollon häiriö
- elinkeinoelämän äkilliset muutokset

Oleellinen osa valmiussuunnittelua on konkreettisten varautumistoimenpiteiden toimeenpano. Näitä ovat esimerkiksi yhteistoimintasopimusten laatiminen, henkilö-, tila-, ja ajoneuvo-, ja työkonevarausten tekeminen, toiminnan varmistaminen ja tilanteen hallinnan edellyttämän materiaalin ja kaluston hankinta sekä henkilöstön perehdyttäminen ja kouluttaminen.

3 Valmiussuunnittelun vastuut

Valtuusto päättää mm. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan (ml. varautumisen) perusteista.

Kunnanhallitus johtaa kunnan toimintaa, hallintoa ja taloutta ja vastaa mm. valtuuston päätösten täytäntöönpanosta ja huolehtii kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Lautakunnat vastaavat oman toimialansa tai palvelualueensa riskienhallinnasta sekä varautumisesta. Yhtiöissä yhtiöhallitus vastaa toimialansa riskienhallinnasta ja varautumisesta.

Kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa. Kunnanjohtaja yhdessä kunnanhallituksen kanssa vastaa myös kunnan varautumisesta ja siihen sisältyvästä valmiussuunnittelusta. Kunnanjohtaja johtaa kunnan toimintaa myös häiriötilanteessa.

Toimitusjohtajat, toimialajohtajat ja esihenkilöt huolehtivat johtamansa toimialan, palvelualueen tai yksikön riskienhallinnasta, turvallisuudesta sekä varautumisesta. Lähtökohtaisesti esihenkilö myös johtaa organisaationsa toimintaa häiriötilanteessa sekä toipumista niistä.

Kunnan valmiussuunnitelmien laatimiseen osallistuvat kaikki konsernin vastuualueet mahdollisimman korkealla tasolla, jotta tehtävät linjaukset, suunnitelmat ja toiminta-

tavat olisivat kaikkien tuntemia ja hyväksymiä. Samalla varmistetaan eri toimijoiden suunnitelmien yhteensopivuus.

Luottamushenkilöt perehdytetään ja sitoutetaan varautumisen kehittämiseen ja valmiussuunnitteluun. Valmis valmiussuunnitelma on kunnanhallituksen hyväksymä ja se viedään tarvittavilta osin tiedoksi valtuustolle.

Valmiussuunnitelman asianmukaisesta käsittelystä, säilyttämisestä ja jakelusta on huolehdittava Julkisuuslain (621/1999) 24 §:n kohdan 8, mukaan, jollei erikseen toisin säädetä.

4 Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuuden hallinta kuntakonsernissa

Varautuminen on osa kokonaisturvallisuuden hallintaa, ja samalla kokonaisvaltaista riskienhallintaa. Osa varautumista on häiriöiden ennaltaehkäisy, esimerkiksi tietoturvasuus ja ajantasaiset valmiussuunnitelmat.

Suunnitelman hyväksymisen jälkeen avainhenkilöt, tarvittavat asiantuntijat ja keskeisten yhteistoimintatahojen edustajat perehdytetään suunnitelman sisältöön ja toimintamalleihin. Suunnitelmaa harjoitellaan säännöllisesti ja päivitetään saatujen kokemusten perusteella myös harjoitusten väliajoilla.

Kainuun hyvinvointialue on aloittanut toiminnan 1.1.2023. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä aikaisemmin laaditut valmiussuunnitelmat on päivitetty. Kainuun pelastuslaitos on siirtynyt Kainuun hyvinvointialueen yhdeksi palveluyksiköksi.

TE-palvelut siirtyvät kunnille vaiheittain. Työllisyyden edistämisen kuntapohjainen malli käynnistyy 1.1.2025.

Arvio Suomussalmen kunnan toimintaympäristön kohdistuvista muutoksista kymmenen seuraavan vuoden ajanjaksolle:

- kunta säilyy itsenäisenä
- kunnan väkiluku oli 7 171 v. 2023 lopulla ja suunta on laskeva, arvio v. 2034 väkiluvusta on 5 971
- vieraskielisen väestön määrä kasvaa
- vanhempien ikäluokkien suhteellinen osuus kasvaa
- yritystoiminnan rakennemuutos jatkuu
- asutus ja palvelut ovat keskittyneet Suomussalmen kuntakeskukseen
- kunnalla on vastuu elinvoiman ja hyvinvoinnin ylläpitämisestä ja kehittämisestä
- kuntayhteistyö ja sen merkitys korostuu

1. Selvitä taustat: miksi kuntakonserni varautuu?
2. Tunnista vastuut
3. Sisällytä varautuminen osaksi johtamista
4. Tunnista ydintehtävät ja kriittiset toiminnot
5. Seuraa toimintaympäristöä ja arvioi riskit
6. Rakenna valmiudet ja kyvyt
7. Sisällytä varautuminen sopimukseen
8. Sovi yhteistyöstä sidosryhmien kanssa
9. Sovi yhteistyössä sidosryhmien kanssa
10. Edistä kuntalaisten omatoimista varautumista
11. Varaudu johtamaan ja viestimään häiriötilanteissa

Sisältö ja tavoitteet:

- Väestöä, omaisuutta tai ympäristöä uhkaavat tapahtumat on kyettävä ennakolta havaitsemaan.
- Häiriötilanteesta on voitava tiedottaa muille viranomaisille, väestölle ja yhteisöille suojaamistoimenpiteiden toteuttamiseksi uhkien vaatimalla tavalla.
- Valvonta-, hälytys- ja tietojärjestelmien avulla on kyettävä turvaamaan tilannekuvan kokoaminen, käsittely ja jakaminen sekä siihen liittyvä viranomaisten välinen yhteistyö ja häiriötilanteen tehokas johtaminen.
- Väestön suojautumismahdollisuuksia on ylläpidettävä.
- Onnettomuus- ja tuhotilanteiden vaatimalla pelastustoiminnalla on oltava riskejä ja uhkia vastaava toimintavalmius kaikissa oloissa.
- Toteutuneet ympäristövahingot on kyettävä havaitsemaan ja rajoittamaan nopeasti.

Varautuminen ja valmiussuunnittelu ovat osa kuntaorganisaation normaalia toimintaa. Viranhaltija- ja luottamushenkilöjohdolta edellytetään vahvaa sitoutumista valmiussuunnitelmaan.

5 Varautumisen ja turvallisuuden kehittäminen

Kunnan keskeisiin tehtäviin kuuluvat kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen / edistäminen. Paikallinen turvallisuussuunnittelu on lähellä sekä varautumista että hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Turvallisuussuunnittelun ja varautumisen näkökulmana on nimenomaisesti turvallisuus – joko arjessa (turvallisuus-

suunnittelu) tai häiriötilanteissa (varautuminen). Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ovat laajemmat ja turvallisuuden parantaminen on yksi niistä.

Suomussalmen kunnan varautuminen mukaan lukien eri palveluyksiköt ovat hyvällä tasolla. Laaja-alaisten ja / tai pitkäkestoisten häiriötilanteiden yhteistöimintaa on tarpeen käydä läpi ja tarkentaa tarvittaessa eri viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa. Eri organisaatioiden varautumisen yhteensovittamisessa ja resurssien kartoittamisessa on kehitettävää.

Kunnassa toimialoittain esitetään talousarvioon varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Tarvittaessa kunnanhallitus laatii kriisibudjetin kunnan normaaliajan talousarvion pohjalta. Tärkeimpien toimintojen ja väestönsuojeluorganisaation toiminta turvataan keskittämällä varoja näihin sekä supistamalla varoja vähemmän tärkeistä toiminnoista. Kriisibudjetti on hyväksyttävä kunnanvaltuustossa.

Kunnassa laaditaan turvallisuussuunnitelma. Alueellisen turvallisuuden edistämisen tueksi järjestetään turvallisuusilta. Yhdistyksien kanssa läpikäydään mm. kyläkohtaiset turvallisuussuunnitelmat. Kyläyhdistyksien resurssit kartoitetaan ja taulukoidaan. Kunnan puolelta tuetaan kyläyhdistyksien osallistumista varautumiskoulutuksiin ja varautumiseen suunnitteluun ja harjoitteluun.

Kunnan palveluyksiköiden päälliköt osallistuvat pelatusopiston järjestämiin kunnan varautumisen koulutuksiin. Kaikessa varautumisessa huomioidaan jatkuvuuden hallinta.

Kuntalaisia kannustetaan omatoimiseen varautumiseen. Omatoiminen varautuminen tarkoittaa sitä, että asukas selviytyy häiriötilanteessa 72 tuntia omien varastojensa turvin. Omatoimisen varautumisen aste Suomussalmella on hyvällä tasolla.